

До

Министерски съвет
бул. „Княз Александър Дондуков“ № 1
1594, гр. София
На вниманието на:
г-н Томислав Дончев,
Заместник министър – председател

Копие до

Министерство на енергетиката
ул. "Триадица" № 8
1000 София
На вниманието на:
Жечо Станков, заместник - министър

Контакт: Анна Димитрова
отдел „Енергийна
политика, околна среда
и иновации“
Тел. номер: 0882834949
Дата: 27.11.2020 г.
Изх. №: 53

Относно: Становище по проекта на План за възстановяване и устойчивост на Република България

Уважаеми г-н Дончев,

Във връзка с предложения проект на План за възстановяване и устойчивост на Република България (Плана), представен за обществено обсъждане, бихме искали да изразим **становище от името на дружествата от групата на EVN България**. Настоящата позиция представлява разширен и допълнен вариант на първоначално становище, изпратено на 17.11.2020 г. до Министерство на енергетиката (МЕ) и обхваща пет тематични области, които са от съществено значение за развитието на електроенергийния сектор в контекста на предвижданата дигитална, зелена и устойчива трансформация на националната икономика.

1. Индуриални паркове

Според предвижданията в стълб 1 от Плана – „Иновативна България“, една от основните реформи, целящи създаване на интелигентна индустрия, е насочена към изграждане на устойчив и гъвкав механизъм за развитие на индустриални екосистеми. Като подходяща регулаторна рамка е посочен проектът на Закон за индустриалните паркове (ЗИП), който към момента се обсъжда в ресорни комисии в Народното събрание на първо четене. Според Плана, за развитие на индустриалните паркове следва да се съкратят сроковете за извършване на административни услуги, да се изгради довеждаща, специализирана и социална инфраструктура, както и да се финансират дейности по привличане и задържане на стратегически инвеститори. За целта е предвиден финансов ресурс от 490 млн. лв.

Бихме желали да подчертаем, че проектът на ЗИП бе посрещнат със сериозни критики от разпределителните дружества от електроенергийния и газовия сектор в страната, като компаниите от групата на ЕВН България изпратиха подробни отрицателни становища до ресорните министерства и комисии в Народното събрание през м. април и м. август 2020 г. Обърнали сме внимание на **съществени пропуски**, както **в концептуалната логика на нормативния акт**, така и по отношение на **редица конкретни елементи от същия** – липса на съответствие със стратегически енергийни документи, неточно прилагане на законодателството на ЕС, практическо ограничаване на лицензионните права на операторите на разпределителни мрежи чрез изключване на части от лицензионна територия, неясен начин на присъединяване на затворените разпределителни мрежи към електроенергийната система, препятстване на либерализацията на пазара и създаване на трудности пред оперативното управление на електроенергийната система. Така предложен, законът би бил и в противоречие с една от основните поставени цели на Плана – задържане на инвеститори, вече избрали България за бизнес - дестинация.

Предвид горното, подкрепяме становищата на Асоциацията на индустриалния капитал в България, според което липсват бизнес потребности от финансиране на техническа инфраструктура в индустриалните паркове (стр. 4) и на Института за енергиен мениджмънт, което посочва, че не следва да се приоритизира концепция, която нарушава стабилността в енергийния сектор (стр. 5). Развитието на електроенергийна техническа инфраструктура в индустриалните паркове следва да се извърши чрез въвличането в процеса на разпределителните дружества, а не чрез едностранното отнемане на лицензионната им територия.

Още повече, в проекта на Плана липсва ясна мотивировка **защо** в кратък времеви отрязък **огромен финансов ресурс**, включително и чрез други оперативни програми, **се насочва към малък брой икономически субекти**, които **биха получили сериозно конкурентно предимство** пред други съществуващи или стартиращи предприятия, единствено защото са структурирали дейността си на определена територия. Намираме и противоречие между заявената цел на националната стратегия - да способства за икономическо и социално възстановяване от COVID - 19 кризата, особено по отношение на малките и средни предприятия и практическото **ограничаване на възможността на голяма част от тях да се възползват от мерки** за преход към дигитална и кръгова икономика, доколкото функционират извън индустриалните паркове¹. Смятаме, че липсва необходимост от фокусиране на Плана върху развитието на индустриалните паркове като единствен възможен инструмент, защото създаването им не може да замести ефективните административни услуги и регулаторна среда, които са задължително условие за привличането и осъществяването на инвестиции. Освободеният финансов ресурс може целесъобразно и ефективно да се насочи към други ключови сектори, които са непрекъснати източници на инвестиции в икономиката. Подобен сектор без съмнение е енергетиката, като например при модернизацията на разпределителната мрежа, ползите ще се разпределят между всички ползватели на мрежата.

2. Модернизация и цифровизация на електроенергийната система

В Плана нееднократно се споменава намерението електроенергийната система в страната да бъде модернизирана и цифровизирана, задължително условие, за да се осъществи дигиталния преход и за да се изпълнят енергийните и климатични цели на ЕС, давайки реален достъп за граждани и индустрия до зараждащите се нови бизнес модели в сферата на енергийните услуги. В същото време, стълб 2 от Плана – „Зелена България“, предвижда сумата от 511 млн. лв. да бъде вложена за **дигиталната трансформация и развитие на информационните системи единствено в полза на „Електроенергийния системен оператор“ (ЕСО)**. Изграждането на интелигентни преносни мрежи е необходимо, но недостатъчно действие, за посрещане на увеличаващия се брой електромобили,

---

¹ Вж. чл. 14 и сл. от проекта на Регламент за учредяване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (COM (2020) 408 final) и препоръки 3 и 4 към България от Препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи в България и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2020 г. (COM (2020) 502 final)

покачващото се разпределено производство на възобновяема енергия и създаването на граждански енергийни общности, ако не е съпроводено от съответните мерки за модернизация и на електроразпределителните мрежи.

В тази връзка, „Електроразпределение Юг“ ЕАД (ЕР Юг) е представило пред МЕ проект за финансиране по Инструмента за възстановяване и устойчивост с цел **въвеждане на концепцията “Smart grid”**, съдържаща система за дистанционно управление, мониторинг на качеството и регулиране на напрежението в трафопостове, оптимизиране на разходите за пренос и управление на електрическа енергия в разпределителната мрежа и за изграждане на 2000 км подземна мрежа средно напрежение. Насочване на средства към развитие на електроразпределителната мрежа е задължително условия за присъединяване на нови възобновяеми енергийни мощности, зарядна инфраструктура и съоръжения за съхранение на електрическа енергия. Присъединяваме се към позицията на Националната енергийна камара, че Планът следва да насочи средства за рехабилитация и увеличаване на капацитета на електроразпределителните мрежи в райони с висок ресурсен потенциал за производство на електроенергия от вятър и слънце, за да се привлекат инвестиции, които от своя страна ще доведат до балансирано развитие на регионите (стр. 4).

Нужно е да се отбележи, че дори и към настоящия момент присъединените ВЕИ обекти на лицензионната територия на ЕР Юг са 66 % от общия брой в страната, голяма част от които на ниво разпределителна мрежа, като произведената енергия от малки фотоволтаични централи е 80 пъти повече от потребената енергия в прилежащите им сгради. Това означава, че насочването на инвестиции от Плана единствено в електрическата мрежа на ЕСО ще доведе до резултат бъдещите разходи за модернизация и дигитализация на разпределителната мрежа да се поемат от клиентите чрез неминуемото увеличаване на заплащаните сметки за електрическа енергия. Много по-ефективен вариант е средствата, определени за развитие на индустриалните паркове, да се пренасочат с цел финансиране на електроразпределителните дружества, което ще доведе до косвен положителен социален и икономически ефект за всички граждани.

3. Повишаване на енергийната ефективност на сгради

Стълб 2 от Плана – „Зелена България“, предвижда 2 547,7 млн. лв. или около **21 % от средствата, предвидени общо в стратегията**, да се насочат към **изпълнение на мерки за повишаване на енергийната ефективност** на жилищния фонд, както и за обновяване на държавни, общински и промишлени сгради. От подробностите, представени на 16.11.2020 г. в рамките на онлайн среща, организирана от Министерство на регионалното развитие и благоустройството, става ясно, че значителна част от предвидените средства ще бъдат насочени към изпълнение на вече одобрени проекти в първия етап на Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради (Националната програма).

В тази връзка репликирането на вече ползвания подход ще доведе до невъзможност да се отстранят слабостите и неефективните практики, констатирани в хода на досегашното изпълнение на Националната програма. Конкретно, няма да бъде реализиран потенциалът на топлофикационните мрежи за намаляване на ползваните количества топлинна енергия от клиентите. Това е така, защото в Плана **не са взети предвид препоръките на Европейската комисия** за инвестиции по цялата верига в енергетиката за ефективност и декарбонизация², без да се ограничават само до дружествата с държавно участие в капитала, както и конкретните препоръки до държавите – членки.³ Сред примерите в тези документи са изрично посочени като най-добри налични практики **изграждането и реконструкцията на ефективни топлопреносни мрежи за централизирано топлоснабдяване и преустройството на вертикалните сградни инсталации в хоризонтални.**

² Вж. съображение 25 и препоръка 3 от Препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи в България и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2020 г. (COM (2020) 502 final)

³ Вж. Насоки от Комисията до страните – членки относно Планове за възстановяване и устойчивост (SWD (2020) 205 final)

Именно Планът, като стратегически документ, акцентиращ върху необходимостта от въвеждане на принципите на кръговата икономика, следва да **предвижда инвестиране на средства** за реконструкция на вертикални топлофикационни инсталации, за модернизация на топлофикационните мрежи и за изграждане на централизирани системи за охлаждане, включително и в производствените процеси. В представения проект на стратегия обаче важността на топлофикационния сектор не се отчита, вследствие на което гражданите и индустрията се лишават от стимули да ползват решения за отопление и охлаждане, гарантиращи икономичност, енергийна и ресурсна ефективност и добро качеството на атмосферния въздух. Възможностите да бъде подкрепена декарбонизация на централизираното отопление и охлаждане, без това да води до драстично увеличение на разходите за крайните клиенти, не са обсъдени, а това също е сериозен пропуск при търсене на мерки, които да увеличат икономическото и социално благосъстояние на гражданите.

В допълнение, не става ясно дали **енергийните спестявания**, които ще бъдат **постигнати чрез предложените дейности** в частта „Кръгова и нисковъглеродна икономика“ от стълб № 2 в Плана, ще бъдат **причислени към изпълнението на националните задължителни кумулативни цели** по чл. 7 от Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност като алтернативни мерки. Пропускането на тази възможност означава, че страната ни ще трябва да предвиди допълнителни средства за изпълнение на тези цели, което неминуемо би предизвикало последващи разходи за крайните клиенти. В допълнение, липсата на отчетност за постиганите спестявания и евентуалното им изключване им от напредъка за изпълнение на националните задължителни кумулативни цели би представлявало неефективно управление на полученото финансиране от стълб № 2 от Плана.

С притеснение отбелязваме и намерението да бъдат разглеждани варианти за **изплащане на инвестиции в енергийна ефективност чрез сметките за комунални услуги**, тъй като това би предизвикало значителни допълнителни разходи в регулирани дружества, които не разполагат с необходимите пазарни инструменти да ги възстановят. Доставчиците на електроенергия не могат да заместят финансовите институции в процеса на финансиране на мерки за енергийна ефективност и непрекъснатата доставка на електроенергия не може да бъде изложена на риск в резултат на невъзможност да бъдат събрани задължения по финансиране, предоставено за подобни мерки. Ако източникът на заемните средства са финансови институции, рискът от евентуалната несъбираемост на предоставените кредити следва да бъде изцяло поет от съответния фонд, а не доставчиците на енергийни услуги.

4. Национален фонд за декарбонизация

Проектът на Плана в стълб 2 - „Зелена България“, предвижда създаване на **нов инструмент за подпомагане на инвестиции в нисковъглеродно развитие** чрез финансиране на широка група бенефициенти – крайни потребители на енергия. В същото време, тази част от стратегията представя ограничена информация за начина на функциониране и времевата рамка за структурирането на фонда, както и за обхвата на проектите, които ще могат да получават средства. Наличното общо описание в Плана не отговаря като ниво на амбиции на очакванията, поставени от Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България (ИНПЕК), доколкото липсват заявки за развитие на иновации в енергийния сектор. Подобни новаторски технологии, които ще бъдат от съществено значение за реализиране на кръгова икономика, са например **съоръженията за съхранение на енергия и инсталации за производство на нисковъглеродни горива**, включително **водород**, чрез възобновяеми енергийни източници. Предвижданията в Плана е необходимо не само да водят до изпълнение от Република България на задължителните изисквания на нормативните актове на ЕС в секторите „Енергетика“ и „Климат“, но и да бъдат синхронизирани с обсъжданите в момента значителни промени в законодателство на Съюза, посочени включително и в проекта на Стратегията за интеграция на енергийните системи (COM(2020) 299 final).

На следващо място, обособяване на нов финансов инструмент би било от полза, **ако надгражда или обединява съществуващи финансови механизми** или **компенсира недостатъчния достъп до средства** за

изпълнение на законови задължения, каквито например са индивидуалните цели за енергийна ефективност, вменени на задължените лица по Закона за енергийна ефективност. В представения проект на Плана такава информация или заявка липсва.

5. Стимулиране на електрическата мобилност

В стълбове „Иновативна България“ и „Свързана България“ от Плана е задължително да се включат мерки за подобряване на устойчивата транспортна инфраструктура, стимулиране на електрическата мобилност и мобилността с нулеви емисии като цяло. Необходимо е активно участие на Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията (МТИТС), съвместно с МЕ, в процеса на преразглеждане на основните актове на ЕС, свързани с устойчивата мобилност – Директивата за инфраструктура за алтернативни горива, регламентите TEN-E и TEN-T, механизмът за финансиране CEF. Консултации със заинтересованите страни, включително националните асоциации, са от ключово значение, за да се постигне **разширяване на списъка с градски възли, допустими за финансиране**.

На следващо място, **включване на максимален брой национални проекти** като **проекти от общ интерес за ЕС** ще позволи **изграждането на зарядна инфраструктура**, която да осигури и подпомогне развитието на електрическата мобилност в страната, декарбонизация на транспорта и трансграничната свързаност на транспортните коридори. Планът следва да включва мерки за подпомагане на МЕ и МТИТС в тази дейност – както разходи за техническа помощ, така и с цел своевременното транспониране на изменените европейски нормативни актове в националното законодателство.

Проучванията показват, че 90% от времето електромобилите прекарват паркирани в подземни гаражи, дворове или пред сгради. Предлагаме в Плана да се предвиди **финансиране на обучение за експертите по енергийна ефективност**, извършващи обследванията на сгради, за възможностите на новите технологии, така че те да са запознати с възможностите за изграждане на зарядна инфраструктура, интелигентни измервателни уреди и електрическо захранване при реновиране на сградите с налични паркинг зони.

Необходимо е в Плана да се заложат и **финансови средства**, за да се **стимулират инвеститори и собствениците на сгради да изградят** зарядна инфраструктура. Ако се предвидят навреме, тези стимули ще позволят частните и обществените сгради да бъдат преоборудвани и ще се избегне необходимостта от скъпоструващи ремонти на електроинсталациите в бъдеще. Обновяването ще даде възможност на електроразпределителните дружества, чрез умните зарядни устройства, да свързват батериите на електрическите автомобили с мрежата и така да ги ползват като средство за гъвкавост и системни услуги.

За тази цел е необходимо да се предвиди нормативно изискване за монтиране на **умни измервателните устройства** при поставяне на зарядни станции за електрически автомобили, включително в покрити паркинги и гаражи на търговски обекти, жилищни, административни и бизнес сгради. Така ще се **осигури възможност за комуникация между измервателното устройство и автомобила (Vehicle to Grid/V2G)**, което да постави основа за използване на батериите на автомобилите за връзка с мрежата.

Подобни мерки биха дали резултати в две направления – подобряване на енергийната ефективност на сградите и декарбонизацията на транспорта. За да се отчете ефектът от това въздействие, в Плана следва да се заложат мерки за **финансиране на разработването и прилагането на методика/и за отчитане на спестявания на емисиите при подмяна на автопарка** на юридически лица с електрически автомобили, както и да се даде възможност тези спестявания да бъдат прехвърляни на трети лица.

За да даде сектор „Транспорт“ необходимия принос към целите за декарбонизация, трябва да има достатъчно търсене на електрически превозни средства от гражданите, институциите и бизнеса. ЕК предлага стимули на автомобилната индустрия за засилени продажби на електромобилите, но те не могат да бъдат използвани без необходимите средства за закупуването им. С цел ускоряване развитието на електромобилността в България, в Плана

е необходимо да се включат **икономически стимули за увеличаване броя електрическите автомобили**, включително чрез грантови схеми за:

- частично субсидиране на закупуване на електромобили от физически и юридически лица и поставяне на зарядни точки в домове и офиси;
- преминаване на фирмените автопаркове към електрически автомобили, както и предвиждане на финансови бонуси за служители, които ползват електрически автомобили за пътя от дома до работа;
- закупуване от таксиметровите компании и обществените превозвачи на превозни средства с нулеви емисии;
- изграждане от електроразпределителните дружества на цифрова инфраструктура за свързване на зарядните точки и автомобилите в частни имоти към мрежата с цел развитие на V2G услуги.

В заключение, бихме искали да посочим, че **Механизъмът за възстановяване и устойчивост е възможност** за страните - членки на ЕС за кратък период от време да реализират отлагани до момента етапи на развитие на критичната си инфраструктура, без високите разходи да се превръщат в тежест за гражданите на съответната държава. Ползите от фокусираната и спешна модернизация на подобни видове инфраструктура, сред които попадат електроразпределителните и топлофикационни мрежи, водят до създаване на нови икономически възможности, без нарушаване на социалния баланс и допълнително финансово натоварване на домакинствата, бизнеса и индустрията. Представеното от Министерски съвет намерение средствата от Плана да бъдат насочени основно към държавния сектор сериозно би ограничило възможността икономическите ползи да бъдат бързо сведени до всички граждани. Предвид изложеното, включването на проекти в Плана, насочени за изпълнение от регулирани оператори на критична инфраструктура, би създавало значителна добавена стойност в икономиката.

С уважение,

Анна Димитрова
Ръководител отдел „Енергийна политика,
околна среда и иновации“

Калина Трифонова
Заместник – председател на
Съвета на директорите